

Υπόθεση C-815/19

Αίτηση προδικαστικής αποφάσεως

Ημερομηνία καταθέσεως:

6 Νοεμβρίου 2019

Αιτούν δικαστήριο:

Bundesverwaltungsgericht (Γερμανία)

Ημερομηνία της αποφάσεως του αιτούντος δικαστηρίου:

5 Σεπτεμβρίου 2019

Προσφεύγουσα και αναιρεσείουσα:

Natumi GmbH

Καθού και αναιρεσίβλητο:

Land Nordrhein-Westfalen

[παραλειπόμενα] Bundesverwaltungsgericht

ΔΙΑΤΑΞΗ

[παραλειπόμενα] Δημοσιεύθηκε
στις 5 Σεπτεμβρίου 2019
[παραλειπόμενα] Επί της διοικητικής διαφοράς

της Natumi GmbH,
[παραλειπόμενα] Τρόισντορφ,

προσφεύγουσας, εκκαλούσας
και αναιρεσείουσας,

[παραλειπόμενα] κ α τ ά

του Land Nordrhein-Westfalen [ομόσπονδου κράτους της Βόρειας Ρηνανίας-
Βεστφαλίας],
[παραλειπόμενα]

καθού, εφεσίβλητου
και αναιρεσίβλητου,

[σελ. πρωτοτύπου 2]

[παραλειπόμενα] παρεμβαίνων:

ο Vertreter des Bundesinteresses
beim Bundesverwaltungsgericht [εκπρόσωπος του ομοσπονδιακού
συμφέροντος ενώπιον του Bundesverwaltungsgericht], [παραλειπόμενα]
Βερολίνο,

το 3ο τμήμα του Bundesverwaltungsgericht [ομοσπονδιακού διοικητικού
δικαστηρίου, Γερμανία],
κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 5ης Σεπτεμβρίου 2019
[παραλειπόμενα], εξέδωσε την ακόλουθη

διάταξη:

Αναστέλλει τη διαδικασία.

Υποβάλλει στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης τα ακόλουθα
προδικαστικά ερωτήματα σχετικά με την ερμηνεία του κανονισμού
(ΕΚ) 889/2008 της Επιτροπής, της 5ης Σεπτεμβρίου 2008, σχετικά με
τη θέσπιση λεπτομερών κανόνων εφαρμογής του κανονισμού (ΕΚ)
αριθ. 834/2007 του Συμβουλίου για τη βιολογική παραγωγή και την
επισήμανση των βιολογικών προϊόντων όσον αφορά τον βιολογικό
τρόπο παραγωγής, την επισήμανση και τον έλεγχο των προϊόντων (ΕΕ
L 250, σ. 1), όπως τροποποιήθηκε εσχάτως με τον εκτελεστικό
κανονισμό (ΕΕ) 2018/1584 της 22ας Οκτωβρίου 2018 (ΕΕ L 264, σ.
1):

1. Έχει το άρθρο 28 σε συνδυασμό με το σημείο 1.3 του
παραρτήματος ΙΧ την έννοια ότι το φύκι *Lithothamnium calcareum*
επιτρέπεται να χρησιμοποιείται ως συστατικό κατά τη μεταποίηση
βιολογικών τροφίμων;

2. Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο ανωτέρω ερώτημα:
Επιτρέπεται να χρησιμοποιούνται και νεκρά φύκια;

3. Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως και στο δεύτερο
ερώτημα:

Επιτρέπεται να χρησιμοποιείται η επισήμανση «με ασβέστιο», «με
θαλάσσιο φύκι πλούσιο σε ασβέστιο» ή «με ασβέστιο άριστης
ποιότητας από το θαλάσσιο φύκι λιθοθάμνιο» όσον αφορά προϊόν το
οποίο περιέχει ως συστατικό το (νεκρό) φύκι *Lithothamnium*
calcareum και φέρει την ένδειξη «Bio»; **[σελ. πρωτοτύπου 3]**

Σ κ ε π τ ι κ ό :

I

- 1 Η προσφεύγουσα είναι παραγωγός ροφημάτων σόγιας και ρυζιού στα οποία έχει προστεθεί το φύκι *Lithothamnium calcareum* που περιέχει ασβέστιο. Διαθέτει στην αγορά το προϊόν «Soja-Drink-Calcium» με την ένδειξη «Bio» και τις επισημάνσεις «ασβέστιο», «με θαλάσσιο φύκι πλούσιο σε ασβέστιο» ή «με ασβέστιο άριστης ποιότητας από το θαλάσσιο φύκι λιθοθάμνιο».
- 2 Ήδη κατά το έτος 2005, το καθού ομόσπονδο κράτος επισήμανε στην προσφεύγουσα ότι το ανθρακικό ασβέστιο, ως ανόργανη ουσία, δεν επιτρέπεται να χρησιμοποιείται σε βιολογικά προϊόντα. Τούτο ισχύει ακόμη και όταν ο εμπλουτισμός πραγματοποιείται με την προσθήκη φυκιών. Το καθού κίνησε διαδικασία επιβολής προστίμου και ακολούθως η προσφεύγουσα άσκησε σχετική προσφυγή.
- 3 Το 2007, το Verwaltungsgericht Düsseldorf [διοικητικό πρωτοδικείο του Ντίσελντορφ, Γερμανία] απέρριψε την προσφυγή. Όσον αφορά την εφαρμογή του ισχύοντος, κατά τον χρόνο εκείνο, κανονισμού (ΕΟΚ) 2092/91 του Συμβουλίου, της 24ης Ιουνίου 1991, περί του βιολογικού τρόπου παραγωγής γεωργικών προϊόντων και των σχετικών ενδείξεων στα γεωργικά προϊόντα και στα είδη διατροφής (ΕΕ L 198, σ. 1), το εν λόγω δικαστήριο εκτίμησε ότι ο χαρακτηρισμός ορισμένου στοιχείου ως πρόσθετου καθορίζεται κυρίως από τον σκοπό της προσθήκης. Με βάση την εμφάνιση και τη διαμόρφωση της συσκευασίας του προϊόντος υπερτερεί, εν προκειμένω, ο διατροφικός σκοπός της προσθήκης ανθρακικού ασβεστίου. Αυτό δεν συνάδει με την ένδειξη ότι το προϊόν είναι βιολογικό.
- 4 Κατόπιν εφέσεως που άσκησε η προσφεύγουσα, διατάχθηκε η αναστολή της διαδικασίας, βάσει ομόφωνου αιτήματος των διαδίκων, έως την περάτωση της εξελισσόμενης διαδικασίας εκδόσεως νέων κανονισμών της Ένωσης. Το 2016, το Oberverwaltungsgericht für das Land Nordrhein-Westfalen [διοικητικό εφετείο για το ομόσπονδο κράτος της Βόρειας Ρηνανίας-Βεστφαλίας, Γερμανία] απέρριψε την έφεση. Ασφαλώς, με βάση το ισχύον, εν τω μεταξύ, κανονιστικό πλαίσιο της Ένωσης, επιτρέπεται η χρησιμοποίηση φυκιών κατά τη μεταποίηση βιολογικών τροφίμων. Η εν λόγω ρύθμιση όμως εφαρμόζεται μόνο για τα εδώδιμα φύκια. Το *Lithothamnium calcareum* δεν είναι δυνατόν να καταναλωθεί λόγω της χαρακτηριστικής εναποθέσεως ασβεστίου στα κυτταρικά του τοιχώματα. Εν πάση περιπτώσει, άλλωστε, [σελ. πρωτοτύπου 4] η σχετική ρύθμιση δεν καλύπτει τα επασβεστωμένα υπολείμματα νεκρών φυκιών αυτού του είδους. Συναφώς, δεν πρόκειται για συστατικά γεωργικής προέλευσης, αλλά για ανόργανες ουσίες. Δεν επιτρέπεται καταρχήν –όπως και εν προκειμένω– η προσθήκη τέτοιων ουσιών σε βιολογικά προϊόντα.
- 5 Με την αίτηση αναιρέσεως που της επετράπη να ασκήσει ενώπιον του Bundesverwaltungsgericht, λόγω της θεμελιώδους σημασίας της υποθέσεως, η προσφεύγουσα εξακολουθεί να ζητεί να γίνουν δεκτά τα αιτήματά της. Προς στήριξη των αιτημάτων της προβάλλει, κατ' ουσίαν, ότι στο πλαίσιο της δευτεροβάθμιας διαδικασίας είχε τεκμηριώσει εκτενώς ότι το *Lithothamnium calcareum* συνιστά τρόφιμο και όχι ανόργανη ουσία ή πρόσθετο. Ο

χαρακτηρισμός των φυκιών ως φυτικών προϊόντων δεν αίρεται με τον θάνατο τους. Η χρησιμοποίηση νεκρών φυκιών εξυπηρετεί αποκλειστικώς οικολογικούς σκοπούς. Επίσης, η περιεκτικότητα ασβεστίου δεν οφείλεται σε διαδικασία «επασβεστώσεως» η οποία λαμβάνει χώρα μετά τον θάνατο, αλλά το φύκι διατηρεί σε μεγάλο βαθμό την ίδια σύνθεση και τις ίδιες χημικές ιδιότητες τόσο σε έμβια όσο και σε άβια μορφή. Κατά την παραγωγή των προϊόντων, το φύκι χρησιμοποιείται ολόκληρο. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει επιβεβαιώσει ρητώς ότι το φύκι λιθοθάμνιο επιτρέπεται να προστεθεί σε βιολογικά προϊόντα. Αντίστοιχα προϊόντα πωλούνται και σε άλλα κράτη μέλη της Ένωσης.

- 6 Το καθού αντικρούει την αίτηση αναιρέσεως και υπεραμύνεται της αποφάσεως του εφετείου. Διατείνεται ότι η γνώμη της Επιτροπής στην οποία παραπέμπει η προσφεύγουσα δεν έχει επίσημο χαρακτήρα υπό μορφή «Guidelines» κ.λπ.. Τα υφιστάμενα σχέδια για τη τροποποίηση του δικαίου της Ένωσης προβλέπουν κατάλογο μεμονωμένων φυκιών, αλλά το *Lithothamnium calcareum* δεν περιλαμβάνεται σε αυτόν. Τα φύκια που χρησιμοποιεί η προσφεύγουσα βρίσκονται σε ιζηματώδη κατάσταση και δεν περιέχουν πλέον οργανικά συστατικά. Αντιθέτως, συνιστούν ασβεστολιθικής φύσεως εναποθέσεις στον πυθμένα της θάλασσας.
- 7 Ο *Vertreter des Bundesinteresses beim Bundesverwaltungsgericht* συμφωνεί με τη γνώμη του *Bundesministerium für Ernährung und Landwirtschaft* [ομοσπονδιακού υπουργείου επισιτισμού και γεωργίας, Γερμανία] και θεωρεί ορθή τη νομική εκτίμηση του εφετείου. Η επισήμανση επί του ροφήματος σόγιας καθιστά σαφές ότι η προσθήκη ασβεστούχου υλικού φυκιών έχει ως σκοπό τον εμπλουτισμό του ροφήματος με ασβέστιο. Ωστόσο, η προσθήκη ανόργανων ουσιών σε βιολογικά προϊόντα με σκοπό τον εμπλουτισμό τους [σελ. πρωτοτύπου 5] επιτρέπεται μόνον εάν επιβάλλεται εκ του νόμου η χρήση τους στις τροφές στις οποίες είναι ενσωματωμένες.

II

- 8 Επιβάλλεται η αναστολή της διαδικασίας και η υποβολή αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, δυνάμει του άρθρου 267, τρίτο εδάφιο, της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης –ΣΛΕΕ–, σχετικά με την ερμηνεία του κανονισμού (ΕΚ) 889/2008 της Επιτροπής, της 5ης Σεπτεμβρίου 2008, σχετικά με τη θέσπιση λεπτομερών κανόνων εφαρμογής του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 834/2007 του Συμβουλίου για τη βιολογική παραγωγή και την επισήμανση των βιολογικών προϊόντων όσον αφορά τον βιολογικό τρόπο παραγωγής, την επισήμανση και τον έλεγχο των προϊόντων (ΕΕ L 250, σ. 1), όπως τροποποιήθηκε εσχάτως με τον εκτελεστικό κανονισμό (ΕΕ) 2018/1584 της 22ας Οκτωβρίου 2018 (ΕΕ L 264, σ. 1). Η έκβαση της προσφυγής εξαρτάται από την απάντηση στο ερώτημα εάν το άρθρο 28 σε συνδυασμό με το σημείο 1.3 του παραρτήματος ΙΧ του κανονισμού (ΕΚ) 889/2008 επιτρέπουν να χρησιμοποιείται το νεκρό φύκι *Lithothamnium calcareum* ως συστατικό κατά τη μεταποίηση βιολογικών τροφίμων. Το ίδιο ισχύει και για το ενδεχομένως συνακόλουθο

ερώτημα, ήτοι εάν μπορεί να διατεθεί αντίστοιχο προϊόν με επισημάνσεις που αφορούν το ασβέστιο, δηλαδή ανόργανη ουσία.

- 9 1. Κατά το άρθρο 23, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, του κανονισμού (ΕΚ) 834/2007, οι όροι που απαριθμούνται στο παράρτημα, όπως «βιολογικό», καθώς και τα παράγωγα ή τα υποκοριστικά τους, όπως «Bio», μπορούν να χρησιμοποιούνται μόνο για προϊόντα που πληρούν τις απαιτήσεις του παρόντος κανονισμού. Η επίδικη, εν προκειμένω, χρησιμοποίηση στην περιγραφή πώλησης μεταποιημένου τροφίμου προϋποθέτει, βάσει του άρθρου 23, παράγραφος 4, στοιχείο α', του κανονισμού (ΕΚ) 834/2007, μεταξύ άλλων, ότι πληρούνται οι γενικές απαιτήσεις παραγωγής που προβλέπει το άρθρο 19 του κανονισμού (ΕΚ) 834/2007.
- 10 Το άρθρο 19 του κανονισμού (ΕΚ) 834/2007 διακρίνει μεταξύ της χρησιμοποίησης πρόσθετων υλών, όπως ανόργανες ουσίες και ιχνοστοιχεία, αφενός (άρθρο 19, παράγραφος 2, στοιχείο β', του κανονισμού (ΕΚ) 834/2007), και μη βιολογικών γεωργικών συστατικών, αφετέρου (άρθρο 19, παράγραφος 2, στοιχείο γ', του κανονισμού (ΕΚ) 834/2007). Τα στοιχεία αμφότερων των κατηγοριών μπορούν να χρησιμοποιούνται –πέραν ορισμένων [σελ. πρωτοτύπου 6] εξαιρετικών περιπτώσεων που δεν συντρέχουν εν προκειμένω– μόνον εάν έχουν εγκριθεί για χρήση σε βιολογική παραγωγή σύμφωνα με το άρθρο 21 του κανονισμού (ΕΚ) 834/2007. Η Επιτροπή αποφασίζει σχετικά με την έγκριση αυτή (άρθρο 21, παράγραφος 2, άρθρο 38, στοιχεία α' και β', του κανονισμού (ΕΚ) 834/2007). Η Επιτροπή έπραξε τούτο με τον κανονισμό (ΕΚ) 889/2008.
- 11 Ο εκτελεστικός κανονισμός διαφοροποιεί την έγκριση των επιμέρους κατηγοριών. Οι πρόσθετες ουσίες ρυθμίζονται στο άρθρο 27 σε συνδυασμό με το παράρτημα VIII του κανονισμού (ΕΚ) 889/2008. Δυνάμει του άρθρου 27, παράγραφος 1, στοιχείο στ', του κανονισμού (ΕΚ) 889/2008, οι ανόργανες ουσίες επιτρέπεται να χρησιμοποιούνται, καταρχήν, μόνον εάν επιβάλλεται άμεσα εκ του νόμου η χρήση τους σε τρόφιμα για κανονική κατανάλωση. Τα μη βιολογικά γεωργικά συστατικά ρυθμίζονται στο άρθρο 28 του κανονισμού (ΕΚ) 889/2008. Επιτρέπεται να χρησιμοποιούνται μόνον εάν απαριθμούνται στο παράρτημα IX του κανονισμού (ΕΚ) 889/2008. Το σημείο 1.3 του παραρτήματος αυτού ορίζει το εξής: «Φύκια, συμπεριλαμβανομένων των φυκιών, των οποίων η χρήση επιτρέπεται σε κλασικά παρασκευάσματα τροφίμων».
- 12 2. Κατά την εκτίμηση του εφετείου, η ανωτέρω διάταξη μπορεί να εφαρμοσθεί μόνο για «εδώδιμα φύκια» τα οποία μπορούν να καταναλωθούν αυτούσια. Τούτο δεν ισχύει για ασβεστόχα ροδοφύκη, όπως το *Lithothamnium calcareum*, λόγω της χαρακτηριστικής εναποθέσεως ασβεστίου στα κυτταρικά τους τοιχώματα.
- 13 Προς στήριξη της εκτιμήσεως αυτής, επισημαίνεται ότι τα υπόλοιπα συστατικά που παρατίθενται στο σημείο 1 του παραρτήματος IX του κανονισμού (ΕΚ) 889/2008 είναι και πρέπει να είναι, στο σύνολό τους, εδώδιμα (βλ. σημείο 1.1: «Εδώδιμοι καρποί, κάρυα και σπόροι», σημείο 1.2: «Εδώδιμα μπαχαρικά και

βότανα»). Η εν λόγω απαίτηση θα μπορούσε να έχει «ληφθεί υπόψη» και για τα φύκια. Κατά συνέπεια, σε άλλο σημείο –συγκεκριμένα στο άρθρο 13, παράγραφος 1, στοιχείο α΄, δεύτερο εδάφιο, του κανονισμού (ΕΚ) 834/2007– γίνεται παραπομπή σε «βρώσιμα φύκια».

- 14 Ακριβώς όμως το γεγονός ότι ο περιοριστικός χαρακτηρισμός «εδώδιμα» δεν χρησιμοποιήθηκε για τα φύκια στο σημείο 1.3 του παραρτήματος ΙΧ του κανονισμού (ΕΚ) 889/2008 δεν συνηγορεί υπέρ της ανωτέρω ερμηνείας. Αντιθέτως, κατά το γράμμα της [σελ. πρωτοτύπου 7] συγκεκριμένης διατάξεως, αρκεί το ότι το φύκι χρησιμοποιείται ως συστατικό. Συνεπώς, δεν επιβάλλεται να είναι εδώδιμο το φύκι καθαυτό, αλλά μόνον το συστατικό που χρησιμοποιείται κατά την παραγωγή του τροφίμου (βλ., σχετικά, άρθρο 2, στοιχείο ιη΄ του κανονισμού (ΕΚ) 834/2007 σε συνδυασμό με το άρθρο 6, παράγραφος 4, στοιχείο α΄, της οδηγίας 2000/13/ΕΚ) –παραδείγματος χάρη, δηλαδή, το άλευρο φυκιών. Δεν καθίσταται πρόδηλος κάποιος αντικειμενικός λόγος περαιτέρω περιορισμού. Η σκόνη και το άλευρο από το φύκι *Lithothamnium calcareum* πωλείται και ως συμπλήρωμα διατροφής· δεν προκύπτει κατά τρόπο προφανή ότι τούτο δεν θα έπρεπε να επιτρέπεται.
- 15 Επίσης, η άποψη που στηρίζεται στην εφαρμογή του κανονισμού (ΕΟΚ) 2092/91 και έγκειται στο ότι τα φύκια δεν επιτρέπεται να χρησιμοποιούνται για εμπλουτισμό με ασβέστιο (βλ., παραδείγματος χάρη, summary report of the 45th meeting of the working group „legislation“ and of the standing committee on organic farming vom 29./30. März 1999 [G/pesticid/almud/ab99/29marrep]), δεν βρίσκει κανένα έρεισμα στο ισχύον δίκαιο. Το άρθρο 28 του κανονισμού (ΕΚ) 889/2008 δεν προβλέπει αντίστοιχο περιορισμό για συστατικά γεωργικής προέλευσης.
- 16 Τέλος, υπέρ της εφαρμογής του σημείου 1.3 του παραρτήματος ΙΧ του κανονισμού (ΕΚ) 889/2008 συνηγορεί και η γνώμη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής της 30ής Μαρτίου 2015 (αριθ. αναφοράς Ares [2015] 1395950) στην οποία παραπέμπει η προσφεύγουσα. Με αυτήν, η αναπληρώτρια Γενική Διευθύντρια της Γενικής Διευθύνσεως Γεωργίας και Αγροτικής Ανάπτυξης επιβεβαιώνει ότι το λιθοθάμνιο καλύπτεται από το σημείο 1.3 του παραρτήματος ΙΧ του κανονισμού (ΕΚ) 889/2008.
- 17 Ωστόσο, κατά τα φαινόμενα, είναι αβέβαιο το αν και κατά πόσον τα φύκια πληρούν τις προϋποθέσεις που ορίζει το άρθρο 21, παράγραφος 1, στοιχείο ii, του κανονισμού (ΕΚ) 834/2007 ως προς την έγκριση σύμφωνα με το άρθρο 19, παράγραφος 2, του κανονισμού (ΕΚ) 834/2007. Δεν είναι πρόδηλο ότι η παραγωγή ή η διατήρηση του τροφίμου ή η τήρηση συγκεκριμένων διαιτητικών απαιτήσεων βάσει του δικαίου της Ένωσης δεν θα ήταν δυνατή χωρίς τη χρησιμοποίηση του φυκιού. Τούτο όμως θα μπορούσε να ισχύει για πολυάριθμα από τα συστατικά που απαριθμούνται στο παράρτημα ΙΧ του κανονισμού (ΕΚ) 889/2008.

- 18 3. Πάντως, κατά την εκτίμηση του εφετείου, τα υπολείμματα του νεκρού φυκιού *Lithothamnium calcareum* ή τμήματα αυτών δεν μπορούν να θεωρούνται πλέον ως [σελ. πρωτοτύπου 8] συστατικό γεωργικής προέλευσης κατά την έννοια του σημείου 1.3 του παραρτήματος IX του κανονισμού (ΕΚ) 889/2008. Συναφώς, δεν υφίσταται «φυτικό προϊόν»: αντιθέτως, λαμβανομένου υπόψη του γεγονότος ότι τα υπολείμματα του φυκιού, μετά το θάνατό του, αποτελούνται σχεδόν αποκλειστικά από ανθρακικό ασβέστιο και ανθρακικό μαγνήσιο, καθώς και από ορισμένα ιχνοστοιχεία, τα εν λόγω συστατικά θα έπρεπε να χαρακτηρίζονται ως ανόργανες ουσίες.
- 19 Υπέρ του χαρακτηρισμού αυτού συνηγορεί το ότι το λιθοθάμνιο περιλαμβάνεται στο σημείο 1 του παραρτήματος V του κανονισμού (ΕΚ) 889/2008 ως πρώτη ύλη «ανόργανης προέλευσης». Η συγκεκριμένη διάταξη, βέβαια, αφορά τη νομοθεσία περί ζωοτροφών, αλλά ανεξαρτήτως αυτού θα μπορούσε να συνηγορεί υπέρ του χαρακτηρισμού του λιθοθάμνιου ως ανόργανης ουσίας. Κατ' αυτόν τον τρόπο θα καθίστατο εύλογη και η απουσία αντίστοιχης κατηγορίας στο παράρτημα IX του κανονισμού (ΕΚ) 889/2008: δεν επιτρέπεται, καταρχήν, η προσθήκη ανόργανων ουσιών κατά την παρασκευή τροφίμων.
- 20 Επιχείρημα κατά της ερμηνείας αυτής συνιστά το ότι ακόμη και ένα νεκρό φύκι εξακολουθεί να είναι συστατικό γεωργικής προέλευσης. Δεν είναι προφανής ο λόγος για τον οποίο ένα φύκι πρέπει να απολέσει τη γεωργική του προέλευση με τον θάνατό του και να καταστεί ανόργανη ουσία. Δηλαδή, εάν φύκι το οποίο έχει συγκομισθεί σε έμβια μορφή θεωρείται ως συστατικό γεωργικής προέλευσης, ανεξαρτήτως της περιεκτικότητάς του σε ασβέστιο, το ίδιο πρέπει να ισχύει, καταρχήν, και για το νεκρό φύκι. Το εφετείο δεν διαπίστωσε ότι η «επασβέστωση» –δηλαδή η σημαντική αύξηση της περιεκτικότητας ανθρακικού ασβεστίου– πραγματοποιείται μεταγενέστερα, στο πλαίσιο (ανόργανης) διαδικασίας η οποία λαμβάνει χώρα μετά τον θάνατο του φυκιού. Τέτοιο συμπέρασμα δεν προκύπτει ούτε από τις ειδικές γνωμοδοτήσεις που προσκόμισε η προσφεύγουσα.
- 21 Πάντως, ο χαρακτηρισμός του λιθοθάμνιου στο πλαίσιο των διατάξεων περί παραγωγής ζωοτροφών δεν καθιστά δυνατή τη συναγωγή άμεσων συμπερασμάτων ως προς την οριοθέτηση της διάκρισης που υπαγορεύει το άρθρο 19 του κανονισμού (ΕΚ) 834/2007 για τα τρόφιμα. Δεν διαφέρουν μόνον τα αντικείμενα των εν λόγω ρυθμίσεων, αλλά ακόμη και το σύστημα στο οποίο στηρίζονται οι σχετικές διατάξεις είναι διαρθρωμένο κατά τρόπο διαφορετικό. Το άρθρο 22 του εκτελεστικού κανονισμού (ΕΚ) 889/2008 προβλέπει τη διαδικασία της απαρίθμησης με βάση το παράρτημα V του κανονισμού (ΕΚ) 889/2008 τόσο για τις φυτικές όσο και για τις ανόργανες πρώτες ύλες. Αντιθέτως [σελ. πρωτοτύπου 9] προς τη μεταποίηση τροφίμων σύμφωνα με το άρθρο 19 του κανονισμού (ΕΚ) 834/2007, η διάκριση αυτή δεν συνεπάγεται διαφορετικό καθεστώς εγκρίσεως. Τουναντίον: κατά το άρθρο 22, στοιχείο δ', του κανονισμού (ΕΚ) 889/2008, η χρησιμοποίηση των πρώτων υλών ανόργανης προέλευσης που απαριθμούνται στο παράρτημα V δεν εξαρτάται από καμία περαιτέρω προϋπόθεση· επομένως, οι συγκεκριμένες πρώτες ύλες τυγχάνουν και

- προνομιακής μεταχειρίσεως έναντι των φυτικών πρώτων υλών. Η μεταχείριση αυτή δεν μπορεί να μεταφερθεί και να εφαρμοσθεί στην παραγωγή τροφίμων σύμφωνα με το άρθρο 19 του κανονισμού (ΕΚ) 834/2007· στο πλαίσιο εκείνο δεν επιτρέπονται, καταρχήν, ανόργανες ουσίες (βλ. άρθρο 27, παράγραφος 1, στοιχείο στ', του κανονισμού (ΕΚ) 889/2008).
- 22 Όσον αφορά την παραγωγή τροφίμων, όμως, το παράρτημα ΙΧ του κανονισμού (ΕΚ) 889/2008 δεν προβλέπει αντίστοιχη διάκριση. Μολονότι ο συντάκτης του κανονισμού γνώριζε την υψηλή περιεκτικότητα ασβεστίου του λιθοθάμιου – όπως προκύπτει από τις διατάξεις της νομοθεσίας περί ζωοτροφών– έλαβε υπόψη τα φύκια εν γένει, χωρίς να εξαιρέσει το *Lithothamnium calcareum*. Ασφαλώς, εάν διαπιστωνόταν ότι η εν λόγω διάταξη έπρεπε να περιέχει σχετικούς περιορισμούς, τούτο θα έθετε εν αμφιβόλω την αναγκαία σαφήνεια της.
- 23 Τέλος, αμφιβολίες ως προς τη συστατική ερμηνεία της απαριθμήσεως στο σημείο 1.3 του παραρτήματος ΙΧ του κανονισμού (ΕΚ) 889/2008 προκύπτουν με βάση τον σκοπό της διατάξεως. Εάν το έμβιο φύκι *Lithothamnium calcareum* έχει υψηλή περιεκτικότητα ασβεστίου λόγω της χαρακτηριστικής εναποθέσεως ασβεστίου στα κυτταρικά του τοιχώματα, δεν είναι σαφές το γιατί μόνον το νεκρό φύκι δεν πρέπει να θεωρείται πλέον συστατικό γεωργικής προέλευσης ακριβώς λόγω αυτής της περιεκτικότητας ανόργανων ουσιών.
- 24 4. Εν τέλει, σε περίπτωση που το προϊόν της προσφεύγουσας πληροί τις προϋποθέσεις για να φέρει την ένδειξη βιολογικού προϊόντος, τίθεται το ζήτημα εάν επιτρέπεται να φέρει και επισημάνσεις περί ασβεστίου.
- 25 Κατά το άρθρο 23, παράγραφος 2, δεύτερο εδάφιο, του κανονισμού (ΕΚ) 834/2007, δεν επιτρέπεται να χρησιμοποιούνται όροι ή πρακτικές επισήμανσης και διαφήμισης που μπορούν να παραπλανήσουν σε σχέση με το αν πληρούνται οι απαιτήσεις του κανονισμού αυτού. Τούτο συνηγορεί υπέρ του ότι δεν επιτρέπεται επισήμανση περί ασβεστίου [σελ. πρωτοτύπου 10] στη συσκευασία ή την περιγραφή προϊόντος που συνίσταται σε βιολογικό ρόφημα. Βάσει του άρθρου 19, παράγραφος 2, στοιχείο β', του κανονισμού (ΕΚ) 834/2007 σε συνδυασμό με το άρθρο 27, παράγραφος 1, στοιχείο στ', του κανονισμού (ΕΚ) 889/2008, δεν επιτρέπεται, καταρχήν, η προσθήκη ανόργανων ουσιών σε βιολογικά τρόφιμα· η χρήση τέτοιων ουσιών επιτρέπεται μόνον υπό ορισμένες προϋποθέσεις οι οποίες δεν συντρέχουν εν προκειμένω. Ως εκ τούτου, η επισήμανση που αφορά το ασβέστιο, δηλαδή μια ανόργανη ουσία, είναι παραπλανητική σε σχέση με το αν πληρούνται οι απαιτήσεις του κανονισμού (ΕΚ) 834/2007.
- 26 Ωστόσο, το γεγονός ότι η επισήμανση είναι αντικειμενικά ορθή δεν συνηγορεί υπέρ μιας αντίστοιχης απαγορεύσεως. Δεδομένου ότι το συστατικό, το οποίο επιτρέπεται να χρησιμοποιείται, έχει υψηλή περιεκτικότητα ασβεστίου, η επισήμανση περί ασβεστίου δεν είναι παραπλανητική καθεαυτή. Συναφώς, μπορεί να θεωρηθεί εύλογη η αναφορά σε επιτρεπόμενο συστατικό γεωργικής προέλευσης, όπως η επισήμανση «με θαλάσσιο φύκι πλούσιο σε ασβέστιο» που χρησιμοποιεί η προσφεύγουσα.

- 27 5. Το δικάζον τμήμα κλίνει προς την άποψη ότι έχει εγκριθεί η χρησιμοποίηση αλεσμένων υπολειμμάτων νεκρών φυκιών του είδους *Lithothamnium calcareum* κατά την παραγωγή βιολογικών τροφίμων δυνάμει του άρθρου 19, παράγραφος 2, στοιχείο γ', του κανονισμού (ΕΚ) 834/2007 σε συνδυασμό με το άρθρο 28 και το σημείο 1.3 του παραρτήματος ΙΧ του κανονισμού (ΕΚ) 889/2008· εκτιμά όμως ότι δεν επιτρέπεται η προώθηση των προϊόντων αυτών η οποία στηρίζεται στο ασβέστιο, δηλαδή σε ανόργανη ουσία.
- 28 Τα ανωτέρω, λυσιτελή για την προκειμένη υπόθεση, ερωτήματα σχετικά με την ερμηνεία του κανονισμού (ΕΚ) 834/2007 και του κανονισμού (ΕΚ) 889/2008 δεν μπορούν να απαντηθούν με τη δέουσα βεβαιότητα υπό το πρίσμα των κρίσιμων νομοθετικών διατάξεων και της μέχρι τούδε νομολογίας του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Επομένως, επιβάλλεται να υποβληθούν στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπό μορφή αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως (βλ. απόφαση ΔΕΕ της 6ης Οκτωβρίου 1982 [σελ. πρωτοτύπου 11] –C-283/81 [ECLI:EU:C:1982:335], CILFIT– σκέψη 21 [παραλειπόμενα]), λαμβανομένων υπόψη ιδίως παρόμοιων ερωτημάτων που ανακύπτουν και σε άλλα κράτη μέλη.

[παραλειπόμενα]